

20. Tall, M. (1986). *Les parlements dans les Etats francophones d'Afrique noire: essai sur le Burkina Faso, la Côte d'Ivoire, le Togo et le Sénégal*. [Thèse droit public, Poitiers, 463].
21. Tchad: l'Union africaine exige une «transition démocratique en dix-huit mois». (2021, 21 mai). *Le Monde*. Retrieved 14.03.2023 from https://www.lemonde.fr/afrique/article/2021/05/21/tchad-l-union-africaine-exige-une-transition-democratique-en-dix-huit-mois_6080976_3212.html
22. Thirio, C. (2017). Transitions politiques et changements constitutionnels en Afrique. *Le phénomène constituant. Actes de colloques de l'IFR*. Toulouse: Presses de l'Université Toulouse Capitole, 29–49.

Стаття надійшла до редколегії
06.03.2023 р.

УДК 911.3.33:338.43(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2023.2.05>

Ірина Мандрик

кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
mandryk2008@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9760-0130>

Ярослава Сосницька

кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
yaroslava.sosnitska@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7341-8801>

Лариса Маковецька

кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
maklora@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9305-7326>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ВИХОДУ УКРАЇНИ НА СВІТОВИЙ РИНОК МІНЕРАЛЬНОЇ СИРОВИНИ

Анотація. Досліджено місце України на світовому ринку мінеральної сировини з позицій суспільної географії. Проаналізовано динаміку, товарну та географічну структуру зовнішньої торгівлі мінеральною продукцією за період 2016–2020 рр. Зазначено, що у структурі експорту мінеральної продукції найбільшу частку має залізна руда та її концентрати, а найбільшими покупцями української мінеральної сировини є Китай та країни ЄС. Здійснено аналіз динаміки експортних показників та позицій на світових ринках тих видів мінеральної продукції, які є конкурентоспроможними на світовому ринку: залізної руди та концентратів, титанової руди та концентратів, глини, андалузиту, кіанітів та силіманітів, каоліну. Вказано, що Україна може стати значним постачальником на світовий ринок графіту, літію та багатьох інших видів критичної та стратегічної сировини, попит на яку в світі зростає. Визначено основні проблеми виходу української мінеральної сировини на світовий ринок. Окреслено перспективи підвищення конкурентоспроможності української мінеральної сировини на світовому ринку.

Ключові слова: світовий ринок, мінеральна сировина, експорт, конкурентоспроможність, Україна.

Mandryk Iryna, Sosnytska Yaroslava, Makovetska Larysa. THE MODERN STATE AND POTENTIAL POSSIBILITIES OF EXIT OF UKRAINE ARE TO THE WORLD MARKET OF MINERAL RAW MATERIAL

Abstract. In the article positions and competitive edges of Ukraine are investigational in the world market of mineral raw material. A dynamics is analysed, commodity and geographical pattern of trade by mineral

products for 2016-2020. It is deduced that for investigated term, there is an increase of export of mineral products of Ukraine. It is marked that an iron-stone and her concentrates have most part in the structure of export of mineral products. The most customers of Ukrainian mineral raw material are China and countries of European Union. The analysis of dynamics of export indexes and positions is carried out on the world markets of those types of mineral products, that are competitive in the world market, : iron-stone and concentrates, titanite ore and concentrates, clays, andalusites, cyanites and sillimanites, kaolin. Underline, that Ukraine is included in ten of basic exporters after such types of mineral products : iron-stones and concentrates, titanite ores and concentrates of clay, andalusites, cyanites and sillimanites, kaolin and others like that. Certainly, that the competitiveness of Ukraine on the world markets of mineral products is determined by the protracted history and experience of booty; by the presence of large beds of sources of raw materials. It is indicated that the state can become a considerable supplier to the world market of graphite, lithium and many other types of critical and strategic raw material, demand on that in grows the world. The basic problems of exit of Ukrainian mineral raw material are certain to the world market. The subzero indexes of export of mineral products of Ukraine are constrained: with reduction of booty, by an unstable economic and political situation in a country, closing of market of russia for the Ukrainian products. The prospects of increase of competitiveness of Ukrainian mineral raw material are outlined in the world market. It is noticed that important is an increase of booty of the so-called critical materials and creation of powers for their booty and enriching, in fact the swift increase of demand is expected a world market.

Key words: world market, mineral raw material, export, competitiveness, Ukraine.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі економічного розвитку Україна поглиблює зовнішньоторговельні зв'язки на шляху використання переваг міжнародного територіального поділу праці, інтегрування у європейську та світову економіку. Тому вихід на світовий ринок мінеральної сировини для нашої держави є дуже важливим і перспективним. Адже Україна посідає перше місце в Європі за кількістю й якістю родовищ корисних копалин: за території у 0,4 % суходолу всієї планети частка нашої держави у світовому їхньому видобутку становить приблизно 5 % [15]. В надрах України виявлено 117 видів корисних копалин із 120, які споживає людство [4]. Нині в країні видобувають 93 види корисних копалин, водночас видобуток багатьох із них перевищує споживання. Тому Україна має потенційні можливості для нарощування експорту мінеральної сировини, зважаючи на те, що попит на таку продукцію у світі зростає. Однак, у 2022 р. у зв'язку із повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України тимчасово втрачено частину великих родовищ рудної та нерудної сировини, що призвело до значного спаду обсягів видобутку мінеральних ресурсів. Тому вважаємо, що дослідження позицій України на світових ринках мінеральної сировини у довоєнний період дасть змогу визначити потенційні можливості для виходу нашої держави на нові ринки мінеральної продукції у повоєнний час.

Стан вивчення питання з аналізом основних праць. Теоретичною базою вивчення проблем розвитку та функціонування світового ринку товарів, у тому числі ринку мінеральної сировини, є сукупність фундаментальних теорій дослідження торговельних зв'язків між країнами світу [5]. Поряд з економічними теоріями для вивчення географічної структури товарних ринків доцільним є застосування сучасних концепцій «нової економічної географії», які викладені в працях П. Кругмана [21], М. Фуджіти та ін. [20], М. Портера [23], Дж. Тінбергена [24] та інших учених.

Загалом динаміка, товарна та географічна структура зовнішньої торгівлі України аналізується у працях багатьох українських науковців. Зокрема Н. Карвацка, Н. Тюріна, Т. Назарчук [8] провели ретроспективний та перспективний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України; Є. Іванов [19] здійснив оцінку диверсифікації експорту в Україні, а О. Пустовойт [22] – оцінку конкурентоспроможності експорту України. Конкурентоспроможність України на світовому ринку мінеральної продукції ґрунтовно проаналізовано у статті О. Михайленко, Н. Краснікової [10]. Проблеми функціонування та перешкоди розвитку підприємств гірничодобувної промисловості України в сучасних умовах розглянуті у статті Г. Рудька [15]. Проблеми та перспективи виходу України на світові ринки критичної сировини висвітлені у публікаціях Г. Рудька, Г. Бали [16], Д. Кашука [9], К. Оринчак [12]. Низка науковців розглядають позиції України на окремих ринках мінеральної сировини. Зокрема, Т. Власюк проаналізував позиції Укра-

їни на світовому ринку залізорудної сировини [1], І. Савчук – експорт залізорудної сировини з України [17]. Роль України на світовому ринку каолінової сировини розглянута у публікації І. Піскуна [13]. Л. Шпильовий, В. Білецький показали перспективи України на ринку рідкісних і рідкісноземельних металів [18]. О. Громов розглянув проблеми та перспективи виходу України на світовий ринок літію [2]. В. Загнітко та Н. Лижаченко аналізують динаміку видобутку та реалізації графіту в Україні та світі [6], а Н. Мороз – перспективи виходу України на світовий ринок графіту [11]. Проте дослідження цієї проблеми з позицій суспільної географії у вітчизняній науковій літературі не представлені, що й зумовило вибір теми наукової статті.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є аналіз позицій України на світових ринках мінеральної сировини, виявлення проблем та потенційних можливостей виходу України на світовий ринок мінеральної сировини в контексті зміцнення її конкурентоспроможності на цьому ринку. Згідно поставленої мети вирішувалися такі **завдання**: проаналізувати динаміку та структуру зовнішньої торгівлі мінеральною продукцією України у 2016–2020 рр.; визначити позиції України на окремих світових ринках мінеральної сировини; означити основні проблеми та потенційні можливості виходу України на світовий ринок мінеральної сировини в контексті зміцнення її конкурентоспроможності на цьому ринку.

Методи та матеріали дослідження. Поставлені завдання виконувалися на основі системного підходу із застосуванням таких загальнонаукових методів, як: аналізу та синтезу – під час опрацювання наукових та статистичних джерел із метою визначення позицій України на світових ринках мінеральної сировини; історичний – для аналізу динаміки зовнішньої торгівлі мінеральними продуктами; статистичний – для узагальнення й аналізу економічних показників, зокрема обсягів видобутку та експорту окремих видів мінеральної продукції; графічний – для наочного відображення динаміки та географічної структури експорту окремих видів мінеральної сировини; порівняльний – для визначення місця України на окремих сировинних ринках. Суспільно-географічне дослідження позицій України на світовому ринку мінеральної сировини проведене на основі аналізу офіційних матеріалів Державної служби статистики України.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Мінеральна сировинна продукція – важлива категорія міжнародної торгівлі, на яку в 2020 р. припадало 11 % товарного експорту України.

Відповідно до Закону України «Про Митний тариф України» українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності відносить мінеральну продукцію до Розділу V «Мінеральні продукти», який поділяється на три групи: група 25 (сіль, сірка, землі та каміння, штучатурні матеріали, вапно та цемент); група 26 (руди, шлак і зола); група 27 (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, бітумінозні речовини, воски мінеральні) [7].

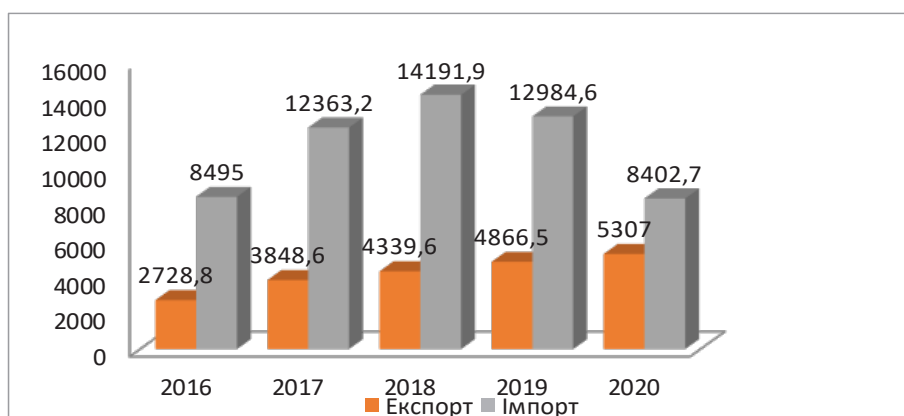

Рис. 1. Динаміка торгівлі мінеральною продукцією України у 2016–2020 рр., млн дол. США (побудовано за: [3])

За досліджуваний період, із 2016 до 2020 рр. спостерігається приріст показника експорту мінеральної продукції України, хоча він є невеликим порівняно з імпортом (рис. 1). Низькі показники експорту мінеральної продукції України пов'язані, насамперед, зі скороченням видобутку, нестабільною економічною та політичною ситуацією в країні, закриттям ринку Росії для української продукції.

Основними торговельними партнерами у 2020 р. за експортом із України мінеральної сировини були такі країни: Китай (47 % від загального обсягу експорту української мінеральної продукції або 2504 млн дол.), Польща (9,4 % або 497 млн дол.), Чехія (6,5 % або 345 млн дол.), Австрія (5,6 % або 295 млн дол.), Угорщина (3,6 % або 190 млн дол.), Румунія (3,3 % або 176 млн дол.), Німеччина (2,5 % або 130 млн дол.), Росія (2,4 % або 125 млн дол.), Туреччина (2 % або 104 млн дол.) і Словаччина (1,8 % або 97 млн дол.).

У структурі експорту мінеральної продукції найбільшу частку має експорт залізної руди та її концентратів (79,9 % до загального експорту мінеральної продукції) (рис. 2). За промисловими покладами цієї руди Україна посідає 8-ме місце у світі, а за експортом залізної руди 5-те місце. Основними конкурентами України є Австралія (експортує 186,1 млн т залізної руди за рік), Бразилія (184,4 млн т), Індія (55,0 млн т), Канада (27,1 млн т).

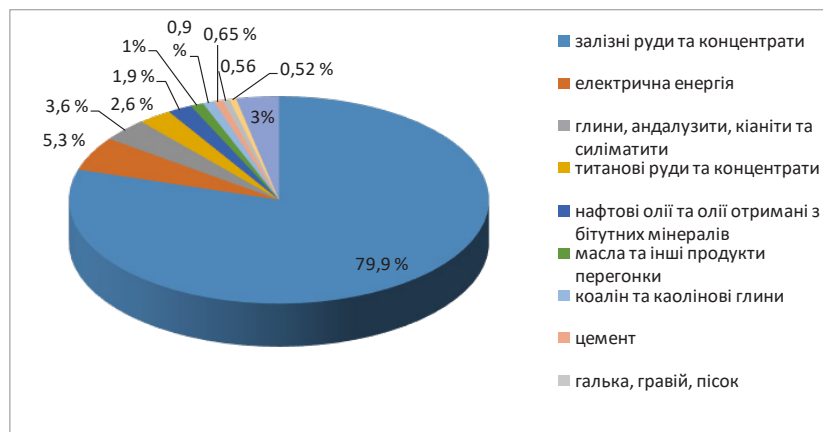

Рис. 2. Структура експорту мінеральної продукції України у 2020 рр., % (побудовано за: [3])

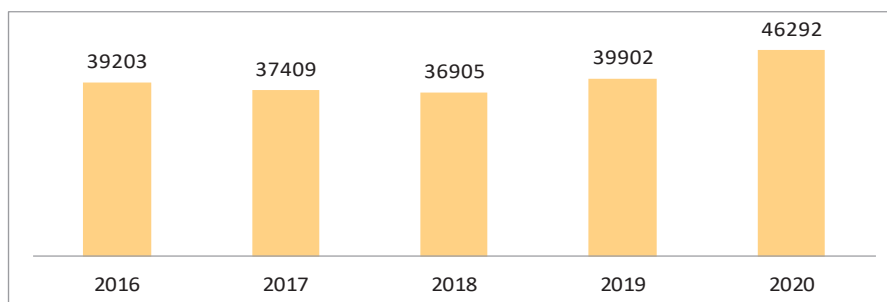

Рис. 3. Динаміка українського експорту залізної руди та концентратів у 2016-2020 рр., тис. т (побудовано за: [3])

Для експорту української залізної руди та концентратів характерна позитивна динаміка за період із 2016 до 2020 р. За цей період експорт цієї мінеральної сировини зріс на 18 % (рис. 3). У 2020 р. Україна експортувала залізні руди у 33 країни світу. Лідируючі позиції у географічній структурі експорту залізних руд та концентратів має Китай, на якого припало 59,1 % експорту залізної руди. Крім Китаю, значну питому вагу мають Польща – 9,1 % (4227,5 тис. т), Чехія – 8,6 % (3959,3 тис. т), Австрія – 6 % (2759,3 тис. т), Словаччина – 2,6 % (1212,4 тис. т) (рис. 4).

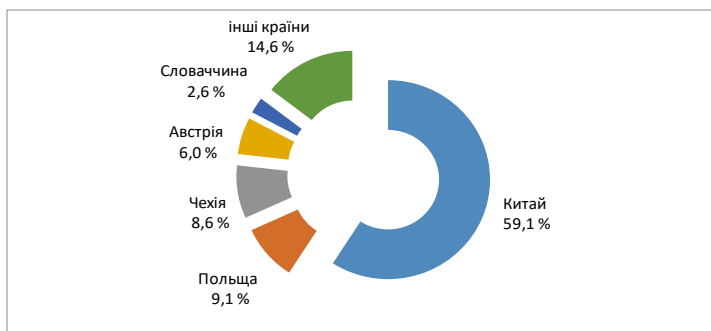

Рис. 4. Географічна структура українського експорту залізних руд та концентратів у 2020 р., % (побудовано за: [3])

Основними підприємствами з видобутку залізної руди та виробництва концентратів в Україні є «Метінвест», що виробляє 38 % залізорудної сировини України, Південний ГЗК – 16,1 % та «Ferrexpo» – 15,8 %. Проте товарна залізорудна продукція національних виробників не відповідає вимогам світового ринку: за рейтингом якості концентрат вітчизняних комбінатів – на одному з останніх місць серед світових виробників. Тому очевидно, що якість залізорудного концентрату необхідно підвищувати. Однак, відповідно до законів ринкової економіки, обов’язково має дотримуватися умова економічної доцільності підвищення рівня якості залізорудної сировини для гірничозбагачувальних комбінатів, оскільки підвищення якості продукції супроводжуватиметься збільшенням ціни на неї [1].

Споживання титанових руд та концентратів у світі щорічно збільшується, тому для українських експортерів цей ринок є дуже перспективним. Щодо конкурентів, то Україна посідає 4 позицію у рейтингу експортерів титанових руд та концентратів, при цьому на ПАР, Сьєрра-Леоне та Мозамбік припадало у 2020 р. відповідно 26 %, 10 % та 9,7 % світового експорту цього виду продукції. У 2020 р. Україна експортувала титанових руд в обсязі 530 тис. т.

Протягом 2016–2020 рр. експорт титанових руд та концентратів Україною збільшився на 54 млн дол. або на 64 %. Міжнародна торгівля титановими рудами та концентратами оцінювалася у 2020 р. приблизно в 5320 тис. т, з яких Україна забезпечувала майже 10 %. Основними виробниками титанових руд (ільменітових, рутилових і цирконієвих руд) і концентрату є Вільногірський гірничометалургійний комбінат (ВГМК), Іршанський гірничо-збагачувальний комбінат (ІГЗК), ТОВ ВКФ «Велта», ТОВ «Валки-Ільменіт», Міжрічинський ГЗК, Демурінський ГЗК, ТОВ «Кольорові метали».

У 2020 р. титанові руди та концентрати було експортовано у 42 країни світу. При цьому 118,1 тис. т, або 22,3 % відвантажених титанових руд та концентратів було реалізовано до Мексики, до Чехії – 21,3 % (112,5 тис. т), Китаю – 12,1% (63,9 тис. т), Єгипту – 11,5 % (61,3 тис. т) та Росії – 8,5 % (44,9 тис. т) (рис. 5).

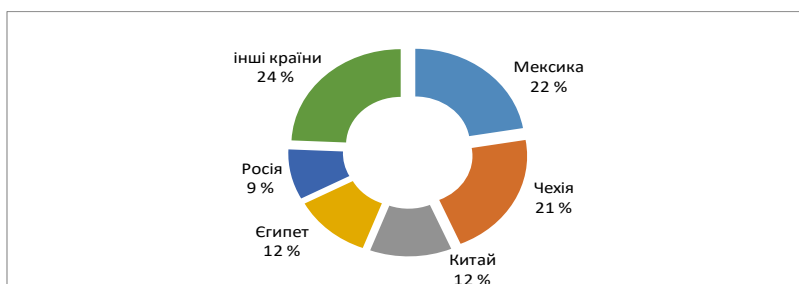

Рис. 5. Географічна структура українського експорту титанових руд та концентратів у 2020 р., % (побудовано за: [3])

Найбільшу частку у світовому експорті (10,4 %) з усієї мінеральної продукції та 3-ю позицію в світі Україна посідає по глині, андалузитам, кіаніту та силіманіту. На світовому ринку цієї продукції Україна конкурує з Австралією та ПАР, хоча на європейському ринку цієї мінеральної сировини Україна є беззаперечним лідером. Основними покупцями української глини, андалузитів, кіаніту та силіманіту в 2020 р. були Італія – 27 % (1097,8 тис. т), Іспанія – 26,1 % (1061,8 тис. т), Росія – 17,5 % (711,4 тис. т), Польща – 10,1 % (412,5 тис. т), Туреччина – 6 % (244,8 тис. т) від загального експорту цього виду продукції.

У 2020 р. глини, андалузити, кіаніти та силіманіти Україна експортувала у 38 країн світу. Обсяги реалізації, порівняно з 2018 р. (4,9 млн т), зменшилися на 16,3 % до 4,1 млн т (рис. 6). Сума виручки у 2020 р. становила 192 млн дол.

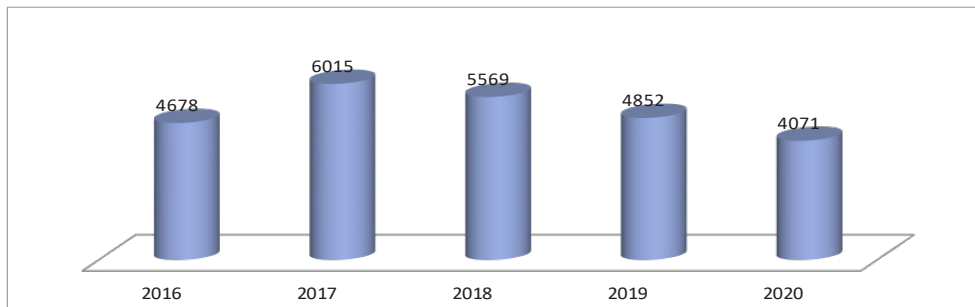

Рис. 6. Динаміка експорту глини, андалузиту, кіаніту та силіманіту Україною у 2016–2020 рр., тис. т (побудовано за: [3])

Україна має значні запаси каоліну й займає одне лідируючих місць у світі як за обсягами його видобутку, так і за експортом. Найбільші розвідані запаси каоліну поряд з Україною мають США, Великобританія, Чехія, Польща, Бразилія, Китай. Освоєння родовищ каоліну в Україні є, насамперед, вигідним завдяки значній потужності шарів корисних копалин, яка становить на родовищах первинного каоліну у середньому 20 м, а вторинного каоліну в межах від 4 м до 8 м [13]. Переваги України на світовому ринку каоліну обумовлені великою кількістю родовищ, високою якістю сировини, що видобувається, а також низькою собівартістю видобутку. Основними імпортерами українського каоліну є країни Європейського Союзу та Туреччина.

Починаючи з 2014 р., Україна нарощувала видобуток каоліну, досягнувши у 2017 р. максимуму (2381 тис. т). Однак, із 2018 р. його видобуток скорочувався й у 2020 р. склав 1645 тис. т, що пояснюється, насамперед, виснаженням старих родовищ. Тому перспективи розвитку ринку каоліну в Україні та її виходу світовий ринок пов'язані з освоєнням нових місць видобутку каоліну та впровадженням нових, інноваційних технологій у процес видобутку.

В Україні розробляється одне з найбільших родовищ графіту – Заваллівське родовище. Воно також вважається одним із найбільших в Європі. У 2020 р. було видобуто 5,2 тис. т графіту, що становить 0,5 % від загального світового видобутку. Однак, обліковані запаси графіту в Україні складають набагато більше – близько 18 млн т [11]. Зважаючи на це, Україна має потенціал, щоб наростити видобуток графіту в рази, й що, у свою чергу, дасть змогу збільшити експорт графітової сировини та залучити іноземні інвестиції.

Перевагою українського графіту є те, що хімічний склад цього мінералу в українських родовищах містить меншу кількість домішок [6]. Це дає змогу використовувати його в різних виробництвах, зокрема: металургії (виплавка сталі), машинобудуванні (ливарне виробництво), виготовленні акумуляторів, вугільних електродів, штучних алмазів тощо. Перспективним для експорту графіту є європейський ринок, а також Японія, Туркменістан й Азербайджан.

Україна може стати значним постачальником літію на світовий ринок, адже володіє його чималими покладами, які є засекреченими. За оцінками Геологічної служби США, Україна має у надрах 5–10 % усіх розвіданих світових запасів літію, що приблизно становить 2,5–5 млн т.

На сьогодні поклади літію є в Кіровоградській (Полохівське родовище), Донецькій (Шевченківське) та Запорізькій областях (родовище «Крута балка»). Літій переважно використовується для виробництва іонно-літієвих акумуляторів, які встановлюються в електромобілях. Головними конкурентами України за видобутком цього мінералу є Аргентина, Чилі та Бразилія.

Видобувати український літій важко, адже його поклади розташовано на глибині майже 300 м. Головна проблема їхнього освоєння в Україні полягає в тому, щоб залучати чималі інвестиції, зокрема закордонні. Видобутком літію ще донедавна в Україні займалися дві компанії: «ПетроКонсалтинг» та «Укрлітійвидобуток». Питання розвідки та видобутку літієвої сировини лишається відкритим [2].

Загалом, Україна має значні запаси так званої «критичної сировини», до якої відносять: руди кольорових металів (титан, мідь, синець, цинк, нікель, молібден); рідкісні та рідкоземельні метали (літій, тантал, ніобій берилій, цирконій, гафній); метали платинової групи; неметалеві корисні копалини (графіт, баритові руди, бор, плавиковий шпат, фосфоритові руди, кремній металевий) [9; 16; 18].

У 2020 р. Уряд ухвалив проєкт Закону України «Про внесення змін до Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» [14], який, зокрема, передбачає масштабні пошуки та розвідку родовищ стратегічної й критичної сировини як основних корисних копалин, попит на які, як очікується, тільки зростатиме. Тож, цілком логічно, що, маючи наявні ресурси та перспективи розробки зазначеної сировини, наша держава хоче скористатися таким потенціалом. Особливо, у розрізі стратегічного партнерства з Європою у галузі критичної сировини та участі України у Європейському Альянсі сировинних ресурсів (ERMA) та Європейському батарейному альянсі (ЕВА) [9].

Для вирішення проблеми розвитку мінерально-сировинної бази України як матеріальної основи зростання національної економіки необхідний баланс між використанням ресурсів державою та приватним бізнесом, а також запровадження інноваційно-інвестиційного механізму надрокористування. Це, у свою чергу, дасть змогу Україні посилити свої конкурентні позиції як експортера мінеральної продукції на світових ринках та зменшити залежність від імпорту окремих видів мінеральної сировини.

З метою стимулювання експортного потенціалу мінеральних ресурсів на державному рівні доцільно запровадити моніторинг оцінки цінової конкурентоспроможності національної продукції мінеральної сировини на світовому ринку. В разі виявлення критичних загроз внести корективи до політики державної підтримки галузі в перехідному періоді; опрацювати зарубіжний досвід і розглянути можливість використання інструментів СОТ для державної підтримки експорту продукції мінеральної сировини (гарантування та страхування експортних кредитів; субсидування початкових витрат на маркетинг; утворення торгових домів за кордоном тощо); розглянути можливість застосування всього спектра дозволених СОТ механізмів державного субсидування галузі (субсидії на проведення науково-дослідної діяльності; на програми реструктуризації тощо); сприяти диверсифікації експорту мінеральної продукції, організувати на конкурсній основі маркетингові дослідження перспективних ринків із метою виявлення потенційних споживачів і можливостей розширення торговельної інфраструктури; посилити інформаційну й маркетингову підтримку підприємств-експортерів, передбачити відшкодування частки витрат, пов'язаних із участю у міжнародних тендерах, бізнес-форумах, виставково-ярмаркових заходах; запровадити систему підготовки та підвищення кваліфікації відповідних кадрів [1].

На думку О. Г. Михайленка та Н. А. Краснікової, основними шляхами вирішення існуючих проблем України щодо забезпечення конкурентоспроможності мінеральної продукції на світових ринках є такі:

– концентрація зусиль, у тому числі щодо фінансування, на пріоритетних напрямках розвитку мінерально-сировинної бази, пошуках та розвідці родовищ корисних копалин, насамперед стратегічно важливих для національної економіки, а також критичної мінеральної сировини;

- активізація робіт щодо геологічного вивчення надр із використанням нових методів і технологій пошуків та розвідки родовищ корисних копалин;
- диференціація підходів щодо оцінки запасів і перспективних ресурсів мінеральної сировини, впровадження раціональних способів розробки комплексних родовищ, відтворення ресурсного потенціалу регіонів з інтенсивним видобутком корисних копалин;
- активізація міжнародного співробітництва з питань геологічного вивчення, раціонального використання й охорони надр [10].

Висновки. Отже, Україна має значний потенціал для торгівлі мінеральною сировиною на світовому ринку. Вона входить у десятку основних світових експортерів за такими видами мінеральної продукції, як залізні руди та концентрати, титанові руди та концентрати глини, андалузиту, кіаніти та силіманіти, каолін тощо. Основними споживачами української мінеральної сировини є країни Європейського Союзу. Конкурентоспроможність України на світових ринках мінеральної продукції визначається тривалою історією та досвідом видобутку, а також наявністю великих покладів сировинних ресурсів. Для виходу вітчизняних підприємств на світові ринки мінеральної сировини сьогодні в Україні важливо нарощувати видобуток так званих «критичних матеріалів» і створювати потужності для їх видобутку та збагачення, адже очікується стрімке зростання попиту на них на світовому ринку.

Наукова новизна. У статті досліджено місце України на світових ринках мінеральної сировини у контексті зміцнення її конкурентоспроможності з позицій суспільної географії. На базі аналітико-статистичної інформації визначено позиції України на окремих світових ринках мінеральної продукції.

Список використаних джерел:

1. Власюк Т. О. Україна на світовому ринку залізничної сировини. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasiuk_Taras/Ukraina_na_svitovomu_rynku_zalizerudnoi_syrovyny.pdf?PHPSESSID=252gmi303pp0jhi9uc9rk6rq40 (дата звернення: 05.02.2023).
2. Громов О. Запаси розвідано. А як їх узяти? URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/zapasi-rozvidano-yak-yih-uzyati/> (дата звернення: 15.02.2023).
3. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2023).
4. Добувна галузь України. URL: <https://miningworld.com.ua/uk-UA/otrasl/otrasl.aspx> (дата звернення: 11.02.2023).
5. Жук О. Зовнішня торгівля у світлі теорії міжнародної економіки. *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Сер. : Економіка.* 2007. Вип. 37. С. 463–466.
6. Загнітко В., Лижаченко Н. Динаміка видобування та реалізації графіту в Україні та світі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. : Геологія.* 2012. № 58. С. 32–35.
7. Закон України «Про Митний тариф України». *Відомості Верховної Ради.* 2020. № 42. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674\\$20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674$20#Text) (дата звернення: 04.02.2023).
8. Карвацка Н., Тюріна Н., Назарчук Т. Ретроспективний та перспективний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер. : Економічні науки.* 2022. № 2. Т. 2. С. 219–226.
9. Кашук Д. Критичні надра, або як ми можемо впливати на економіку ЄС. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/12/6/654540/> (дата звернення: 18.02.2023).
10. Михайленко О. Г., Краснікова Н. А. Конкурентоспроможність України на світовому ринку мінеральної продукції. *Економіка та держава.* 2021. № 7. С. 71–82.
11. Мороз Є. Родовища графіту в Україні : забезпеченість та перспективи. URL: <https://eba.com.ua/rodovyshha-grafitu-v-ukrayini-zabezpechenist-ta-perspektivu/> (дата звернення: 08.02.2023).
12. Оринчак К. Чому в Україні немає видобутку міді, кобальту і нікелю. URL: https://biz.censor.net/columns/3292520/chomu_v_ukran_nema_vidobutku_md_kobaltu_nkelyu (дата звернення: 10.02.2023).
13. Піскун І. А. Аналіз сировинної бази каоліну України та роль України на світовому ринку каолінової сировини. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/2-1.pdf>. (дата звернення: 03.02.2023).

14. Проект Закону України «Про внесення змін до Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази на період до 2030 року». 2020. 145 с. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JI06287A?an=167&q=2018> (дата звернення: 20.02.2023).
15. Рудько Г. І. Роль гірничодобувної промисловості в економіці світу та України. *Мінеральні ресурси України*. 2019. № 4. С. 23–29.
16. Рудько Г. І., Бала Г. Р. Критична мінеральна сировина та її перспективи в Україні. *Мінеральні ресурси України*. 2021. № 2. С. 3–14.
17. Савчук І. Експорт залізорудної сировини з України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 1 (36). С. 37–41.
18. Шпильовий Л., Білецький В. Роль рідкісних і рідкісноземельних металів у 5–6 технологічних устроях : перспективи України. *Геотехнології*. 2022. № 5. С. 40–44.
19. Ivanov Y. Evaluation of export diversification in Ukraine. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-41>. (дата звернення: 20.02.2023).
20. Fujita M., Krugman P., Venables A. J. *The Spatial Economy : Cities, Regions and International Trade*. Cambridge : MIT Press, 1999.
21. Krugman P. *Geography and Trade*. Cambridge : MIT Press, 1992. 156 p.
22. Pustovoit O. Assessing export competitiveness in the context of growth in emerging economies. The example of Ukraine. *Economics & Education*. 2021. № 06 (03). С. 23–29.
23. Porter M. E. *The Competitive Advantage : Creating and Sustaining Superior Performance*. (2nd ed). New York : Free Press, 1998. 592 p.
24. Tinbergen J. *Shaping the World Economy : Suggestions for an International Economic Policy*. New York : Twentieth Century Fund, 1962.

Referenses:

1. Vlasiuk, T. O. (2010). Ukraine on the world market of iron ore raw materials. Retrieved 05.02.2023 from https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasiuk_Taras/Ukraina_na_svitovomu_rynku_zalizadorudnoi_syrovyny.pdf?PHPSESSID=252gmi303pp0jhi9uc9rk6pq40 [In Ukrainian].
2. Hromov, O. (2021). Reserves have been explored. And how to take them? Retrieved 15.02.2023 from <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/zapasi-rozvidano-yak-yih-uzyati/> [In Ukrainian].
3. State Statistics Service of Ukraine: website. (2023). Retrieved 10.02.2023 from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [In Ukrainian].
4. Mining industry of Ukraine. (2023). Retrieved 11.02.2023 from <https://miningworld.com.ua/uk-UA/otrasl/otrasl.aspx> [In Ukrainian].
5. Zhuk, O. (2007). Foreign trade in the light of the theory of international economy]. *Bulletin of the Ivan Franko National University of Lviv. Ser: Economics*, 37, 463–466. [In Ukrainian].
6. Zahnitko, V., & Lyzhachenko, N. (2012). Dynamics of graphite extraction and sale in Ukraine and the world. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Ser: Geology*, 58, 32–35. [In Ukrainian].
7. Law of Ukraine "On the Customs Tariff of Ukraine". (2020). *Bulletin of the Verkhovna Rada*, 42. Retrieved 04.02.2023 from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674%20#Text> [In Ukrainian].
8. Karvatska, N., Tyurina N., & Nazarchuk, T. (2022). Retrospective and prospective analysis of Ukraine's foreign economic activity. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Ser: Economic Sciences*, 2(2), 219–226. [In Ukrainian].
9. Kashchuk, D. (2019). Critical subsoil, or How we can influence the EU economy. Retrieved 18.02.2023 from <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/12/6/654540/> [In Ukrainian].
10. Mikhailenko, O. H., & Krasnikova, N. A. (2021). Competitiveness of Ukraine in the world market of mineral products. *Economy and state*, 7, 71–82. [In Ukrainian].
11. Moroz, Ye. (2022). Graphite deposits in Ukraine: availability and prospects. Retrieved 08.02.2023 from <https://eba.com.ua/rodovyshha-grafitu-v-ukrayini-zabezpechenist-ta-perspektyvy/> [In Ukrainian].
12. Orynychak, K. (2021). Why is there no mining of copper, cobalt and nickel in Ukraine. Retrieved 12.02.2023 from https://biz.censor.net/columns/3292520/chomu_v_ukran_nema_vidobutku_md_kobaltu_nkelyu [In Ukrainian].
13. Piskun, I. A. (2021). Analysis of the kaolin raw material base of Ukraine and the role of Ukraine in the world market of kaolin raw materials. Retrieved 03.02.2023 from <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/2-1.pdf> [In Ukrainian].

14. Draft Law of Ukraine "On Amendments to the National Programme for the Development of the Mineral Resource Base for the Period up to 2030". (2018). Retrieved 20.02.2023 from <https://ips.ligazakon.net/document/view/II06287A?an=167&q=2018> [In Ukrainian].
15. Rudko, H. I. (2019). The role of the mining industry in the economy of the world and Ukraine]. *Mineral resources of Ukraine, 4*, 23–29. [In Ukrainian].
16. Rudko, H. I., & Bala, H. R. (2021). Critical mineral raw materials and their prospects in Ukraine. *Mineral resources of Ukraine, 2*, 3–14. [In Ukrainian].
17. Savchuk, I. (2017). Export of iron ore raw materials from Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 1(36)*, 37–41. [In Ukrainian].
18. Shpylovyi, L., & Biletskyi, V. (2022). The role of rare and rare earth metals in 5-6 technological systems: perspectives of Ukraine. *Geotechnologies, 5*, 40–44. [In Ukrainian].
19. Ivanov, Y. (2022). Evaluation of export diversification in Ukraine. *Economy and society, 41*. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-41>
20. Fujita, M., Krugman, P., & Venables, A. J., (1999). *The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade*. Cambridge: MIT Press.
21. Krugman, P. R. (1992). *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.
22. Pustovoit O. (2021). Assessing export competitiveness in the context of growth in emerging economies. The example of Ukraine. *Economics & Education, 06(03)*, 23–29.
23. Porter, M. E. (1998). *The Competitive Advantage of Nations* (2nd ed.). New York: Free Press.
24. Tinbergen, J. (1962). *Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy*. New York: Twentieth Century Fund.

Стаття надійшла до редколегії
28.02.2023 р.